

ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล:
ศึกษากรณีนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

บัณฑิต สีหะอำไพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยพายัพ

กรกฎาคม 2558

สงวนลิขสิทธิ์ © บัณฑิต สีหะอำไพ
มหาวิทยาลัยพายัพ 2558

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ที่ให้ความกรุณารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน ซึ่งท่านได้ให้ความกรุณาโดยการจุดประกายทางความคิดในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และในระยะเวลาระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์ก็ได้ให้ทั้งข้อคิดและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์หลายประการ ตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีเสมอมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันุรักษ์ ปัญวัฒน์ลิขิต ที่ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมถึงผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เขตไท ลังการพันธ์ุ และอาจารย์ ดร. สุชาดา รัตนพิบูลย์ ที่ให้ความกรุณารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ ซึ่งคณาจารย์ทุกท่านได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และชี้แนะข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้ผู้เขียนนำไปปรับปรุง แก้ไข ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ชี้แนะแนวทางในการเรียน ตลอดระยะเวลาที่ผู้เขียนได้ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยพายัพ และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียนในทุกระดับการศึกษา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และครอบครัววิหะอำไพ ที่คอยให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมา ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงเวลาที่ยากลำบากเพียงใดก็ตาม นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน สำหรับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ระหว่างที่ผู้เขียนกำลังศึกษาอยู่ จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ตลอดทั้งกัลยาณมิตรมากมายที่ให้ความกรุณาอบความช่วยเหลือด้วยไมตรีจิตและมิตรภาพในทุกด้าน ให้แก่ผู้เขียนเกินกว่าที่จะระบุได้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทั้งหมด ซึ่งผู้เขียนมีความประทับใจและจะระลึกถึงตลอดไป

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวงการวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอขอบคุณความดีทั้งหลายให้แก่บุคคลต่างๆ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น แต่หากมีข้อบกพร่องผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้ ณ โอกาสนี้

บัณฑิต วิหะอำไพ

ชื่อเรื่อง:	ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: ศึกษากรณีนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน
ผู้จัดทำ:	บัณฑิต สีหะอำไพ
ชื่อปริญญา:	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัญลักษณ์ ปัญวัฒน์ลิขิต
วันที่อนุมัติ:	4 กรกฎาคม 2558
สถาบัน:	มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย
จำนวนหน้า:	155
คำสำคัญ:	ความรับผิดทางอาญา ความรับผิดทางอาญาของ นิติบุคคล นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงการกำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน โดยศึกษาแนวทางในการกำหนดความรับผิดทางอาญาของประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ ว่ามีแนวทางในการกำหนดความรับผิดทางอาญาในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างไร

การศึกษากำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งศึกษาจากประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1992 พบว่า การขยายขอบเขตความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน กำหนดเฉพาะนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งได้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่น และองค์กรมหาชนอื่นๆ แต่จะมีความรับผิดทางอาญาเฉพาะการดำเนินการที่ไม่ใช่กิจกรรมทางปกครอง ส่วนฐานความผิดทางอาญาของนิติบุคคลไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน หรือนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนมีความรับผิดทางอาญาเช่นเดียวกัน ส่วนการลงโทษทางอาญามีการยกเว้นโทษทางอาญาสำหรับนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนไว้ 2 ประการ ได้แก่ การสั่งเลิกกิจการ และการถูกควบคุมกิจการโดยเจ้าหน้าที่ของศาล

ผลการศึกษาแนวทางในการกำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศอังกฤษ ซึ่งศึกษาจาก Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007 พบว่า นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนถูกกำหนดให้มีความรับผิดทางอาญา แต่กำหนดเพียงฐานความผิดเดียวคือ ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ส่วนการลงโทษทางอาญาสำหรับความผิด

ตามกฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้สำหรับทั้งนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนและนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน โดยไม่ได้มีการยกเว้นการลงโทษบางประการสำหรับนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

จากการศึกษาการขยายขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลให้ครอบคลุมถึงนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ซึ่งได้ศึกษาในประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ พบว่ายังมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนที่ต้องรับผิดชอบทางอาญา ทั้งในด้านของฐานความผิดทางอาญา ส่วนการลงโทษทางอาญานั้นมีการกำหนดรูปแบบการลงโทษที่มีความเหมาะสมสำหรับการลงโทษนิติบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา

ด้วยเหตุดังกล่าวหากจะมีการนำมาปรับใช้สำหรับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศไทย การศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้มีข้อเสนอแนะว่า ยังไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้สำหรับนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนในประเทศไทย เนื่องจากยังมีมาตรการอื่น เช่น การฟ้องเป็นคดีปกครองได้ แต่หากระบบในเรื่องของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปมากกว่าที่เป็นอยู่ในกฎหมายปัจจุบัน อาจมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากการขยายขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญาให้ครอบคลุมถึงนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้น จะต้องพิจารณาทั้งในด้านของการนิติบัญญัติกฎหมายอาญา และระบบของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนประกอบกันด้วย

Title: Corporate criminal liability for juristic person:
A case study on juristic person in public law

Author: Bandit Siha-ambai

Degree: Master of Law

Advisor: Assistant Professor Dr. Sanyalux Panwattanalikit

Approval date: July 4th, 2015

Institution: Payap University, Chiang Mai, Thailand

Number of pages: 155

Keywords: Criminal liability, Corporate criminal liability,
Juristic person, Juristic person in public law

Abstract

The aim of this thesis is to study on the criminal liability for juristic person, which expanding the scope of criminal liability to the juristic person in public law. This thesis study is to determine the criminal liability of France and United Kingdom that guidelines for this in the matter is.

The study of criminal liability for juristic person in France which study on Penal Code 1992 found that the Penal Code expand the scope of criminal liability for juristic person in public law, with the exception of the State, are criminally liable for the offences committed on their account by their organs or representatives. However, local public authorities and their associations incur criminal liability only for offences committed in the course of their activities which may be exercised through public service delegation conventions. Penalties for felonies, misdemeanours and petty offences incurred by juristic persons are a fine and other penalties in the cases set out by law. Dissolution penalties and placement under judicial supervision for a maximum period of five years do not apply to those public bodies which may incur criminal liability.

The study of corporate criminal liability in United Kingdom which study on Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007 found that the Act applies to public bodies incorporated by statute such as local authorities, NHS bodies and a wide range of non-departmental public bodies, organisations incorporated by

Royal Charter, Crown bodies such as Government departments, police forces and armed forces. Corporate manslaughter/homicide will continue to be an extremely serious offence, reserved for the very worst cases of corporate mismanagement leading to death. The offence is concerned with the way in which an organisation's activities were managed or organised. An organisation convicted of the new offence can receive:

1. A fine. There is no upper limit to what this can be.
2. A publicity order. This requires an organisation to publicise the fact of its conviction and certain details of the offence, in a way specified by the court.
3. In addition, the court can set a remedial order, requiring the organisation to address the cause of the fatal injury. These are not currently available for organisations convicted of manslaughter/culpable homicide, although they can be imposed under health and safety legislation.

Results of the study is to determine the criminal liability for juristic person in public law found that there are significant differences. If it would have been applied criminal liability for juristic person in public law in Thailand. This thesis studies suggested that not appropriated to apply because there are any solutions to resolves this problems such as Administrative case. However, if the system of juristic person in public law change in development than it is in the current legislation, this subject to further research on the matter due to extend the criminal liability for juristic person in public law.

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
Abstract.....	ง
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	1
1.3 สมมติฐานการศึกษา.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	5
1.5 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.6 วิธีการศึกษา.....	6
บทที่ 2 ข้อความคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน.....	7
2.1 ข้อความคิดเกี่ยวกับนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน.....	8
2.1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพของนิติบุคคล.....	10
2.1.2 ความหมายและลักษณะของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน.....	12
2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นนิติบุคคลของรัฐ.....	15
2.2 ข้อความคิดเกี่ยวกับความผิดทางอาญา.....	19
2.2.1 ลักษณะของกฎหมายอาญา.....	21
2.2.2 วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา.....	23
2.2.3 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบัญญัติความผิดทางอาญา.....	25
2.2.4 การลงโทษทางอาญา.....	29
2.3 ข้อความคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล.....	33
2.3.1 ความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น.....	35
2.3.2 ความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง.....	39
2.3.3 การลงโทษนิติบุคคลทางอาญา.....	43

บทที่ 3 ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนในต่างประเทศ.....	46
3.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	47
3.1.1 นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน.....	47
3.1.2 ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ในประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1992.....	71
3.2 ประเทศอังกฤษ.....	86
3.2.1 นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน.....	87
3.2.2 ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนใน Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007.....	96
บทที่ 4 ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนในประเทศไทย.....	108
4.1. นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน.....	109
4.1.1 ความเป็นนิติบุคคลของรัฐ.....	111
4.1.2 ความเป็นนิติบุคคลของส่วนราชการ.....	113
4.1.3 นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนอื่น.....	118
4.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน.....	130
4.3 วิเคราะห์ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน.....	133
4.3.1 นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนที่มีความรับผิดทางอาญา.....	133
4.3.2 ลักษณะความผิดทางอาญา.....	140
4.3.3 โทษทางอาญา.....	145
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	150
5.1 บทสรุป.....	151
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	154
บรรณานุกรม.....	156
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก Code pénal.....	178
ภาคผนวก ข Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007.....	195
ภาคผนวก ค คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2490.....	218
ประวัติผู้จัดทำ.....	222